

Krzysztof Kolenda, Magdalena Szyszka

OCHRONA SZLAKU MIGRACJI ROPUCHY SZAREJ *BUFO BUFO* W OSTROWIE WIELKOPOLSKIM

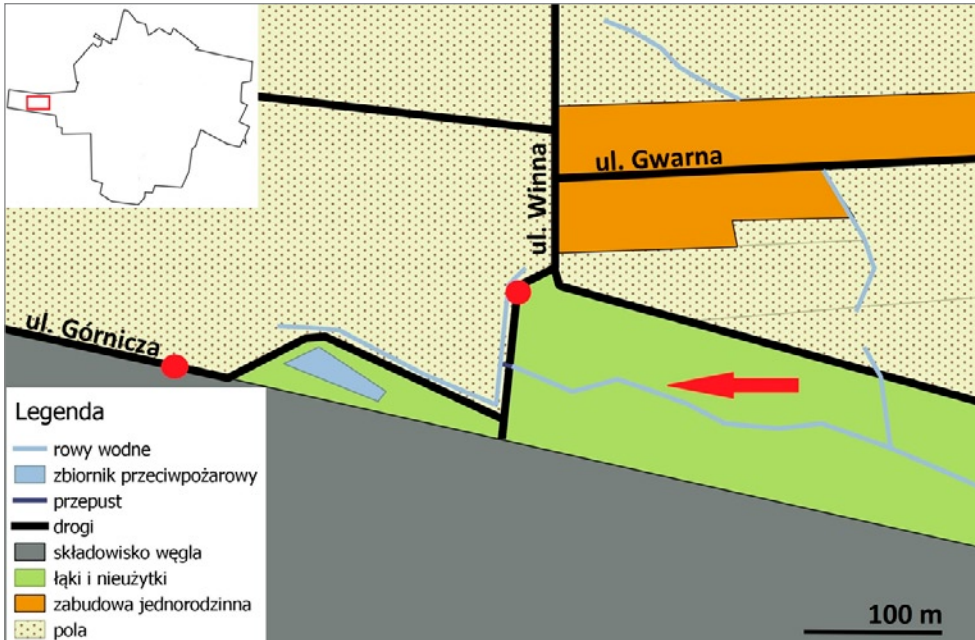
Protection of the common toad *Bufo bufo* migration route in Ostrów Wielkopolski town

Intensywnie rosnąca antropopresja, zwłaszcza na obszarach miejskich skutkuje ingerencją w lokalne bogactwo przyrodnicze, bardzo często doprowadzając do jego całkowitego zniszczenia. Niewątpliwie grupą zwierząt silnie narażoną na negatywne skutki działalności człowieka są płazy. Gęsta sieć dróg przyczynia się do utraty bądź degradacji siedlisk będących w jej sąsiedztwie oraz śmiertelności płazów w wyniku kolizji z pojazdami, szczególnie w okresie wiosennych migracji (Rybacki i Krupa 2002, Orłowski 2007, Elzanowski et al. 2009). Aby ograniczyć śmiertelność na drogach stosuje się szereg działań, w tym budowę przejść pod drogami, ogrodzenia ochronne lub ochronno-naprowadzające oraz system tymczasowych ogrodzeń ochronnych wraz z wkopanymi pułapkami, z których wolontariusze wylapują płazy i przenoszą na drugą stronę jezdni (Kurek et al. 2011). W przypadku dróg lokalnych o niewielkim natężeniu ruchu możliwe jest także ich tymczasowe zamykanie. Metoda ta znajduje zastosowanie w wielu krajach europejskich, m. in. w Czechach (inf. list. Antonin Krasa), Niemczech (Karthaus 1985, Feldman i Geiger 1989), Szwajcarii (inf. list. Nicolaus Rodriguez) czy Wielkiej Brytanii (Baker et al. 2011). W Polsce natomiast taka forma zabezpieczenia szlaku migracji płazów jest niezwykle rzadka, choć stosuje się ją np. w Górze (Dolny Śląsk) (inf. list. Mariusz Rybacki).

Wiosną 2014 roku w Ostrowie Wielkopolskim autorzy stwierdzili wzmożoną śmiertelność ropuch szarych *Bufo bufo* podczas przekraczania skrzyżowania ul. Winnej i Górniczej usytuowanych w zachodniej części miasta. Jest to obecnie najliczniejsza populacja tego gatunku na obszarze miasta (Kolenda i Dolata 2015). Ropuchy migrowały od strony wschodniej śródpolnym rowem odwadniającym prowadzącym od okolicznych pól uprawnych i zadrzewień, gdzie zimują, przez łąki, aż do drogi. Część ropuch odbywa gody na ostatnim, graniczącym z ulicą, odcinku rowu, natomiast zdecydowana większość decyduje się na dalszą wędrówkę do sąsiadującego ze skrzyżowaniem zbiornika przeciwpożarowego, znajdującego się na terenie Centrali Zbytu Węgla „Węglzbyt” S.A. (ryc. 1). Mimo przepustu pod drogą, ropuchy wychodzą w tym miejscu na jezdnię, gdzie giną pod kołami samochodów. Co ciekawe, z przepustu korzystają występujące tu również licznie żaby trawne *Rana temporaria*, który umożliwia im bezpieczną migrację.

Zdarzenie ginięcia ropuch szarych na drodze zgłoszono do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Poznaniu (nr sprawy WPN-II.6441.18.2014.AS), która zobowiązała Prezydenta Miasta do podjęcia stosownych działań, mających na celu wyeliminowanie zagrożenia dla tego gatunku chronionego. Po konsultacji Miejskiego Zarządu Dróg z jednym z autorów, podjęto decyzję o tymczasowym wyłączeniu około 300 metrowego odcinka z ruchu drogowego.

Odcinek ten zamknięto pojedynczymi zaporami (fot. 1) po obu stronach 15 marca 2015 roku na okres około półtora miesiąca. Wzmożoną migrację ropuch szarych stwierdzono 27

Ryc. 1. Fragment ul. Winnej i Górnicznej w Ostrowie Wielkopolskim. Czerwonymi kropkami zaznaczono miejsca ustawienia szlabanów; czerwona strzałka pokazuje kierunek migracji ropuchy szarej.

Fig. 1. Fragment of Winna and Górnicza streets in Ostrów Wielkopolski. Red dots designate location of barriers; red arrow shows the direction of common toad migration.

marca, kiedy to podczas kontroli zamkniętego odcinka drogi odnotowano 44 żywe i 34 martwe ropuchy szare. Fakt ten zgłoszono do Miejskiego Zarządu Dróg. 30 marca pracownicy MZD dostawili drugie przęsło (fot. 2), tym samym całkowicie uniemożliwiając przejazd. Maksymalną liczbę ropuch szarych przekraczających drogę odnotowano 10 kwietnia 2015 r. i wyniosła ona 101 żywych osobników. Niestety całkowite zamknięcie drogi nie trwało zbyt długo, ponieważ w drugiej połowie kwietnia służby miejskie przeprowadzały przycinkę topól rosnących wzdłuż ul. Górnicznej, w wyniku czego zginęło kolejnych dziewięć osobników

Fot. 1. Pojedynczy szlaban niespełniający swojej funkcji (fot. K. Kolenda).

Photo 1. The ineffective single barrier (photo by K. Kolenda).

Fot. 2. Podwójny szlaban całkowicie blokujący przejazd (fot. K. Kolenda).
 Photo 2. The double barrier which completely blocks the passage (photo by K. Kolenda).

tego gatunku. Pomimo prób autorów Miejski Zarząd Dróg nie wyraził zainteresowania postawieniem tablicy informującej o powodzie zamknięcia drogi.

Kolejne kontrole terenowe odbywające się w lipcu wykazały obecność osobników juvenilnych, w tym 17 lipca 15 żywych i 12 martwych. We wrześniu podczas migracji powrotnej na zimowisko zginęło 10 dorosłych osobników.

Tymczasowe zamknięcie drogi wydaje się być bardzo skuteczną metodą ochrony szlaków migracyjnych płazów, jednakże aby tak się stało, niezbędna jest współpraca zarządcy drogi ze specjalistami w zakresie herpetologii, ustawienie odpowiednich zapór, które całkowicie uniemożliwią przejazd zamkniętym odcinkiem, dostosowanie terminów prowadzenia prac utrzymania zieleni do ich migracji, oraz istnienie drogi alternatywnej dla pojazdów.

W kolejnych latach autorzy planują dalszą współpracę z Miejskim Zarządem Dróg w zakresie ochrony ropuchy szarej, w tym wypracowanie skutecznej metody ich ochrony również poza okresem wiosennym oraz poszerzenie działań o aspekt edukacyjny w ramach lokalnej akcji „chronimy lokalną przyrodę” (Kolenda 2014), tj. zaprojektowanie tablicy informacyjnej i przeprowadzenie zajęć edukacyjnych na przedmiotowym terenie z uczniami wybranych ostrowskich szkół.

Podziękowania: Za przekazane informacje autorzy składają podziękowania Panom: Antoninowi Krasie, Mariuszowi Rybackiemu oraz Nicolasowi Rodriguesowi.

LITERATURA

- BAKER J., BEEBEE T., BUCKLEY J., GENT A., ORCHARD D. 2011. Amphibian Habitat Management Handbook. Amphibian and Reptile Conservation, Bournemouth.
- ELZANOWSKI A., CIESIOŁKIEWICZ J., KACZOR M., RADWAŃSKA J., URBAN R. 2009. Amphibian road mortality in Europe: a meta-analysis with new data from Poland. *Eur. J. Wildlife Res.* 55, 1: 33-43.
- FELDMANN R., GEIGER A. 1989. Protection for amphibians on roads in Nordrhein-Westphalia. *Amphibians and Roads: Proceedings of the Toad Tunnel Conference, Federal Republic of Germany, Rendsburg:* 51-57.
- KARTHAUS G. 1985. Schutzmaßnahmen für wandernde amphibien vor einer gefährdung durch den Staßenverkehr - beobachtungen und erfahrungen. *Nat. Landsch.* 60: 242-247.
- KOLENDA K. 2014. Chronimy lokalną przyrodę – kształtowanie świadomości przyrodniczej i ochrona siedlisk płazów w Ostrowie Wielkopolskim w latach 2009-2014. *Eduk Biol Śr.* 53, 4: 110-112.
- KOLENDA K., DOLATA P.T. 2015. Płazy miasta Ostrowa Wielkopolskiego. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 71, 5: 356-367.
- RYBACKI M., KRUPA A. 2002. Wstępny raport na temat śmiertelności płazów na drogach parków krajobrazowych województwa wielkopolskiego. *Przegląd Przyr.* 13, 3: 87-94.
- ORŁOWSKI G. 2007. Spatial distribution and seasonal pattern in road mortality of the common toad *Bufo bufo* in an agricultural landscape of south-western Poland. *Amphibia – Reptilia* 28: 25-31.

Summary

In 2014 the authors noticed a high level of road mortality of common toad in western part of Ostrow Wielkopolski city (Wielkopolska province). Following consultation with one of the authors, the Road Administration closed part of the road in 2015. The first single barrier failed to fulfill its task and 34 toads died, so a second barrier was placed and the road was completely blocked. In the coming years, the authors plan to further their cooperation with the Road Administration concerning protection of the toad migration path and developing educational activities e.g. designing an information sign and holding classes with pupils from local schools in the area.

Adresy autorów:

Krzysztof Kolenda

Zakład Biologii Ewolucyjnej i Ochrony Kręgowców, Uniwersytet Wrocławski

ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław

e-mail: kolendak@poczta.onet.pl

Magdalena Szyszka

Zakład Zoologii, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

ul. Wojska Polskiego 71C, 60-625 Poznań

e-mail: magdalena.szyszka.94@gmail.com